

ETA levert de wapens in

Dit jaar vond de viering van de 'Aberri Eguna' (Dag van het Vaderland) door de Baskische linkerzijde plaats in Gernika, ter herdenking van het gruwelijke bombardement dat de Duitse Luftwaffe daar 80 jaar geleden in opdracht van Franco uitvoerde. Maar deze viering werd in belang ver overtroffen door de inlevering van de wapens door ETA, een week eerder. Een historische gebeurtenis die in Baiona (Noord-Baskenland) ook gepaard ging met een ceremonie die door zo'n twintigduizend mensen werd bijgewoond. De eigenlijke operatie verliep vlekkeloos en kwam tot stand, mede dankzij de bemiddeling van de Baskische en Navarrese regeringen en met de actieve medewerking van de Franse staat en de passieve gedoogsteun van Spanje.

Baiona, 8 april 2017 – Het was een ingetogen, serene bijeenkomst, op het Paul Bertplein in de hoofdplaats van de Frans-Baskische provincie Lapurdi. Een menigte van toch wel 20.000 mensen was komen opdagen op deze zonovergoten zomers warme middag om deze belangrijke fase in het Baskische vredesproces te ondersteunen. Mede door het mooie weer hing er toch wel een opgewekte sfeer, hoewel dit zeker niet het moment was om uitbundig te gaan feesten. De bijeenkomst had geen revindicatief karakter, al werd hier en daar "Euskal presoak Euskal Herira" gescandeerd, ten teken dat het nu tijd wordt om de Baskische gevangenen terug te brengen naar Baskenland.

Eerder die ochtend, om tien over acht, was op het stadhuis van Baiona, onder de hoede van burgemeester **Jean-René Etchegaray**, de afwikkeling van de heikle fase van het inleveren van de wapens van start gegaan: daar overhandigde **Txetx Etcheverry**, een vak-

bondsman en woordvoerder van de groep bemiddelaars uit de samenleving, de farde met de locaties van de geheime wapenbergplaatsen die door ETA waren aangegeven, aan de aartsbisschop van Bologna, **Matteo Zuppi** en de Ierse protestantse pastoor **Harold Good**. Zij reikten op hun beurt de gewichtige informatiebundel aan de vertegenwoordigers van de Internationale Verificatiecommissie aan, **Ram Manikkalingam**, een hoge functionaris uit Sri Lanka en de Brit **Chris Maccabe**, in dienst van de Noord-Ierse overheid. Dezen speelden onmiddellijk de bescheiden door aan de gerechtelijke diensten in Baiona, waarop de Franse politie zich meteen ter plekke begaf op de acht aangewezen bergplaatsen, alle op Frans grondgebied, net binnen of buiten 'Frans-Baskenland'.

Bij de bergplaatsen werden de politie-agenten opgewacht door 172 burgers (ongeveer 20 per bergplaats), van wie de politie slechts de identiteitsgegevens opnam. Het was overeen-

gekomen dat de burgers, die door ETA in kennis werden gesteld van de locatie van de wapenbergplaatsen (in kuilen in dunbevolkte, bosrijke gebieden), de wapens niet zelf zouden opgraven of aanraken, zodat de politie en het gerecht het arsenaal zouden kunnen analyseren om ze eventueel alsnog in verband te brengen met tot dusver onopgehelderde aanslagen. Onder de 172 burgers bevonden zich enkele 'beroemdheden' als de antiglobalistische activist **José Bové**, en politici, als de voormalige burgemeester van Hendaia, **Jean-Baptiste Salaberry** en Frans volksvertegenwoordiger **Sylviane Alaux** (PS).

Er werden alles tezamen een honderdtal pistolen, revolvers en geweren geborgen naast zo'n 3.000 kilo explosieven. Dat kan aan de karige kant lijken, maar de experts schrijven dit toe aan de algehele verzwakking van de ETA. In de kringen van de 'terrorisme-experts' gelooft men waarachtig dat ETA bij deze alle wapens, waarover het nog kon beschikken, heeft ingeleverd. Wat niet uitsluit dat er nog bergplaatsen kunnen bestaan, waarvan de ETA zelf het spoor is bijster geraakt (door onnauwkeurige aanwijzingen of het verdwijnen van tussenschakels en communicatiehiaten met de huidige bevelvoering).

In het Baskische museum van Baiona wachtten leiders van de Baskische linkerzijde (**Arnaldo Otegi** en **Rufi Etxeberria**) de gebeurtenissen af. Toen duidelijk werd dat de hele operatie rimpelloos was afgehandeld, dat de wapens door de Franse politie geborgen waren, kon de manifestatie op de place Paul Bert van start gaan. Daar was de Baskische lehendakari **Iñigo Urkullu** (PNV) uitdrukkelijk uitgenodigd evenals de minister-president van de deelstaat Navarra, **Uxue Barkos**. Maar die hielden de boot af om zich niet te uitdrukkelijk te mêleren met een evenement dat al te duidelijk de stempel droeg van de Baskische linkerzijde en ook uit vrees dat er op het laatst

Harold Good overhandigt map met wapenlocaties aan Ram Manikkalingam

misschien toch iets zou misgaan.

Op de meeting in Baiona waren wel enkele vertegenwoordigers van de PNV aanwezig, zoals de voorzitter van de Noord-Baskische partijafdeling **Pako Arizmendi**. Natuurlijk was het links-radicalen Sortu goed vertegenwoordigd, maar ook militanten van de Baskische sectie van Podemos, **Pili Zabala** en **Andeka Larrea**, en de algemene secretaris van EA, **Pello Urizar**, de vakbondsleiders **Txiki Muñoz** (van de christelijke vakbond ELA) en **Garbiñe Aranburu** (van het links-radicalen LAB) en de Catalaan **David Fernández** (CUP).

In de toespraken luidde het plechtig dat “vandaag, op 8 april, ETA een ontwapende organisatie is geworden”. En: “Het is gepast om alle slachtoffers en hun lijden centraal te plaatsen in het vredesproces (...) We moeten leren om samen te leven en meningsverschillen op democratische wijze op te lossen”. Op het einde van de plechtigheid werd een manifest voorgelezen, ondertekend door een brede waaier van politieke, syndicale en sociale organisaties. Daarin wordt gevraagd dat nu eindelijk het gevangenisbeleid zou gewijzigd worden. “Vrede is niet alleen de afwezigheid van geweld, hoewel er met geweld geen sprake kan zijn van vrede. Daarom was de ontwapening onontbeerlijk. (...) We willen het lijden achter ons laten, maar niet zonder terug te kijken. Er moet respect zijn voor alle slachtoffers, die van deze wapens en die van andere wapens. We willen waarheid en gerechtigheid stichten

en aan de slachtoffers zeggen dat dit nooit meer zal gebeuren en dat niemand hun herinnering zal gebruiken in het voordeel van welke betrokken partij dan ook.” Er moet ook een gedachte gaan naar de gevangenen en hun families. De gevangenen die nu over het grondgebied van de beide staten verspreid zijn, ver van huis, moeten terug naar Baskenland worden gebracht en de zieke gevangenen moeten worden vrijgelaten.

De Baskische minister-president **Iñigo Urkullu** (PNV) gaf, zoals gezegd, niet present op de meeting van Baiona, maar, zodra de hele operatie met succes scheen te worden afgerond, las hij wel op de zetel van de Baskische regering in Donostia een regeringsverklaring voor, geflankeerd door internationaal waarnemer Ram Manikkalingam en verschillende andere Baskische regeringsleden. Hij wees erop dat “de overdracht van het wapenarsenaal geen enkele epische draagwijdte heeft, maar wel een ethische betekenis heeft: hiermee wordt definitief bevestigd dat niet één van de slachtoffers van ETA ooit had mogen vallen. Om deze ethische reden zijn al deze slachtoffers vandaag de hoofdrolspelers in de democratische verworvenheden van de samenleving, haar instellingen, de politiek en de mensenrechten. (...) De Baskische regering wil verder werken aan een genormaliseerde samenleving en dit kan voortaan in een gunstiger constellatie”. Urkullu stelde dat zijn regering zich hard heeft ingespannen om ervoor te zorgen dat de ontwapening op wettelijke basis kon gerealiseerd worden, unilateraal,

volledig en zonder tegenprestaties. Daarom stond de Baskische regering in contact met de regeringen van Navarra, en van de Franse en Spaanse staat en met de (nieuwe) federatie van gemeenten van Noord-Baskenland die hij uitdrukkelijk bedankte.

De Franse minister van Binnenlandse Zaken **Matthias Fekl** maakte op een ontmoeting met de pers bekend dat hij de ontwapening van ETA “een grote stap” vond, en dacht ook in de eerste plaats aan alle slachtoffers, in het bijzonder de politiemensen en de agenten van de Guardia Civil. Hij benadrukte dat de ontwapening heeft plaats gevonden met respect voor de rechtstaat. 180 politie-agenten, een tiental wapenexperten en talrijke medewerkers van het gerecht en van de veiligheidsdiensten werden tijdens de operatie ingezet. De Spaanse minister van Binnenlandse Zaken **Juan Ignacio Zoido** (PP) was zacht gezegd heel wat minder zakelijk. De ontwapening van ETA is “het gevolg van zijn definitieve nederlaag”, maar men probeert deze operatie wat glans te geven met een mediaspektakel. Voor de Spaanse regering moet ETA zichzelf nu definitief ontbinden, vergiffenis vragen aan de slachtoffers en verdwijnen. Het is duidelijk dat “de terroristen geen gunstmaatregelen kunnen verwachten en zeker geen straffeloosheid”. De Andaloesische minister-president **Susana Díaz** (PSOE), die het vacante leiderschap van de Spaanse socialisten ambieert, staat op dezelfde lijn als de Spaanse conservatieven. Ze herinnerde er wel aan dat het onder de regering van de so-

cialist **Zapatero** was dat ETA in 2011 het einde van het geweld heeft aangekondigd. De ontwapening komt er nu met vijf jaar vertraging.

zelfs pas na 2050 ! Daarbij moet men rekening houden met het feit dat sommige veroordeelden via het label 'lidmaatschap van een terroristische organisatie' met zware straffen

Minister-president Iñigo Urkullu en Ram Manikkalingam

ETA maakte doorheen zijn geschiedenis in totaal meer dan 850 dodelijke slachtoffers en in zowat 300 gevallen zijn geen daders gevat noch processen gevoerd. De organisaties die de slachtoffers vertegenwoordigen reageren kil en cynisch op de ontwapening : *"Mooi dat ze geen wapens meer hebben nu, maar we moeten ze toch niet bedanken omdat ze ons niet vermoorden."*

Kritische waarnemers binnen de radicale Baskische beweging stellen met bitterheid vast dat er inderdaad niets is geregeld voor de 339 Baskische gevangenen van wie de meerderheid op honderden kilometers van huis in een Spaanse (261) of Franse (75) gevangenis zit. De meesten onder hen zullen pas na 2040 de gevangenis kunnen verlaten en sommigen

werden bedacht voor feiten die in sommige gevallen niet verder gingen dan het vernielen van bushokjes in het kader van de 'kale borroka' (straatoorlog).

Nochtans verwacht niemand dat de Spaanse regering verlichting zal brengen in de situatie van de gevangenen zolang ETA zich niet heeft ontbonden. Binnenlandminister Zoido heeft vijf condities gesteld vooraleer de PP-regering zou overwegen zijn gevangenenbeleid bij te sturen: behalve de ontwapening wordt ook de ontbinding van ETA geëist, moet de organisatie berouw tonen, vergiffenis vragen aan de slachtoffers en hun leed helpen te vergoeden.

Velen begrijpen niet dat er vijf jaar overheen

moesten gaan vooraleer ETA, na het definitieve staakt-het-vuren, de wapens neerlegde. Nochtans ligt de verantwoordelijkheid daarvoor niet alleen bij de ETA zelf. Het hele vredesproces, de internationale bemiddelaars, waaronder niet van de minsten die betrokken waren bij de ontwapening van de IRA, werden op geen enkel moment door de Spaanse overheid serieus genomen. Toen de Noorse regering in Oslo een forum voor onderhandelingen aanbood bleef de Spaanse regering doofstom. Het hele vredesproces verliep te allen tijde unilateraal, met eenzijdige stappen vanuit ETA, dat onder druk stond van de Baskische maatschappij en van de Baskische linkerzijde en Arnaldo Otegi (die jarenlang zelf in de gevangenis zat) in het bijzonder.

Een eerdere poging van ETA om zijn wapens te neutraliseren liep trouwens grondig fout. Dat gebeurde in december van vorig jaar : in een boerderij in het Frans-Baskische plaatsje Luhuso zouden burgers een deel van de wapens met een cirkelzaag vernietigen in het bijzijn van getuigen van de internationale verificatiecommissie. Dit zou dan gefilmd worden. Maar de Franse politie had hier lucht van gekregen en deed een inval op de locatie en alle betrokkenen werden aangehouden.

Het is de Franse senatrice **Frédérique Espagnac** uit het departement Pyrénées Atlantiques die zich als bemiddelaarster opwierp en de zaak van de ETA-ontwapening tot op het hoogste niveau van de Franse politiek aankaartte. Tot dan toe had de Franse staat de Spaanse desiderata met betrekking tot de strijd tegen ETA op de voet gevolgd, daar het ETA-geweld als een 'buitenlands' probleem werd beschouwd. Maar de zaak-Luhuso bracht toch een kentering omdat de Franse overheid zich bewust werd van het feit dat de wapens zich tenslotte op haar grondgebied bevonden, dat ze een gevaar voor de bevolking uitmaakten én dat de samenleving in Frans-Baskenland zich ook zeer betrokken toonde bij dit probleem. Ook de lokale politieke autoriteiten en niet in het minst de prefect van Pyrénées Atlantiques die ook nog eens adjunct-kabinetschef was geweest van de Franse eerste minister **Bernard Cazeneuve**, stelden alles in het werk om door te dringen tot president **François Hollande**. Op radio

Senator **Frédérique Espagnac**

Rajoy en Hollande tijdens Frans-Spaanse top in Málaga

France Bleue – Pays Basque verklaarde Espagnac naderhand dat op die manier een koerswijziging werd doorgevoerd. Het hielp ook wel dat **Manuel Valls** zijn ontslag had gegeven als premier om zich beschikbaar te stellen voor de voorverkiezingen met het oog op de Franse presidentsverkiezingen. Valls stond bekend vanwege zijn harde lijn en zijn onvermuisbaarheid ten aanzien van ook maar enige vorm van een 'onderhandelde' oplossing voor het Baskische probleem. Toen Frankrijk eenmaal de steven had gewend, heeft president Hollande, bij gelegenheid van een Frans-Spaanse top in Málaga, de Spaanse premier **Mariano Rajoy** persoonlijk op de hoogte gesteld dat Frankrijk voornemens was het groene licht te geven aan een wettelijk omkaderde wapenoverdracht. De Spanjaard kon niet veel meer doen dan hier acte van nemen.

Maar deze fase ligt nu achter ons. De vraag is nu wat de toekomst brengt. In een interview met *El Diario Vasco* blikt de Baskische minister voor Vrede en Samenhangigheid, **Jonan Fernández**, vooruit. Hij is ervan overtuigd dat de ontbinding van ETA nog dit jaar zal gebeuren. Inderdaad, Arnaldo Otegi heeft al te kennen gegeven dat ETA nu een denkoefening gaat maken die na de zomer moet afgerond zijn. Dat is niet zo eenvoudig daar de meeste ETA-leden in de gevangenis zitten, maar het is de ETA-gevangene **David Pla** die onlangs in een interview alludeerde op het einde van ETA. In ieder geval zit niemand erop te wachten dat ETA zich zou omvormen tot een soort burgerforum of anderszins zou verderleven. Er zijn politieke partijen en sociale bewegingen genoeg die die rol kunnen opnemen. Fernández is voorzichtig optimistisch dat consensusvorming mogelijk is om stappen vooruit te zetten met betrekking tot het gevangenenbeleid. Een echte doorbraak komt er hoogst waarschijnlijk maar pas wanneer de ETA effectief wordt ontbonden, maar er zouden al kleine stappen gezet kunnen worden zoals het vrijlaten van de 12 zwaar zieke gevangenen. Ook Arnaldo Otegi is voorzichtig optimistisch. Nu het geweld is opgehouden en de wapens ingeleverd, is het uitzonderingsbeleid ten aanzien van de Basken niet lang

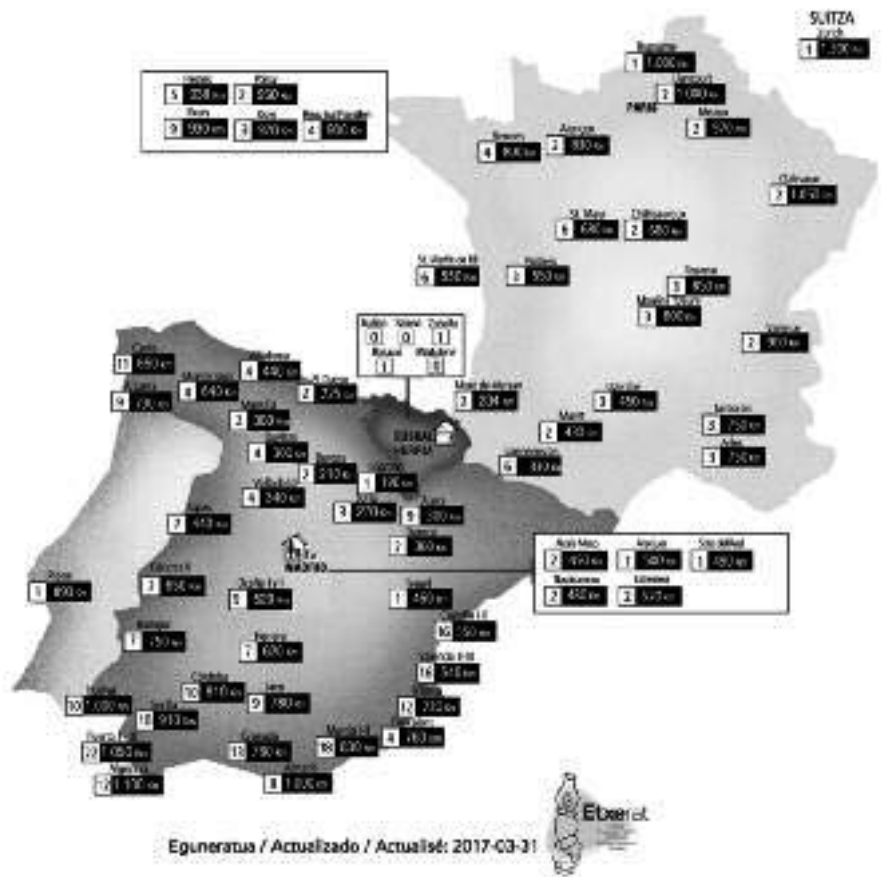
meer vol te houden.

De Spaanse staat heeft altijd gesteld dat er geen collectieve maatregelen kunnen worden getroffen om het gevangenisregime van de Basken te wijzigen. Dit kan alleen op individuele basis. *El Diario Vasco* bracht ook het nieuws uit dat de meerderheid van de gevangenen daartoe bereid zou zijn. Slechts een minderheid wil zich niet gewonnen geven,

maar dit zijn vaak lui die nog maar enkele jaren hebben uit te zitten.

Intussen heeft de PNV, die alles behalve ongevoelig is voor de problematiek van de gevangenen, en die de 'normalisering' van het maatschappelijke leven in Baskenland zo gauw mogelijk wil naderbij brengen, toch wel enige drukmiddelen in Madrid. Het minderheidskabinet van Mariano Rajoy kan de PNV-stemmen (5 stemmen in de Cortes) voor zijn begroting goed gebruiken. Vanzelfsprekend verwacht de partij daarvoor allerlei zaken in ruil. Alvast heeft de Partido Popular zich in het Baskisch parlement onthouden bij de begrotingsstemming, zodat die vlotjes kon worden goedgekeurd (Baskenland wordt bestuurd door een coalitie van PNV en PSOE). Dat de PNV op die manier ook concessies ten aanzien van de gevangenen uit de brand wil slepen wil niemand met zoveel woorden bevestigen. Het zou echter zeer onkies zijn, vindt Jonan Fernández om voor de ontwapening van ETA een tegengeste in verband met de gevangenen te eisen. Maar het is duidelijk dat nu de wapens weg zijn, een ander perspectief mogelijk wordt.

Bernard DAELEMANS

Spreiding der Baskische gevangenen